

Önértékelés a határrendészeti szolgálati ágban

BALLA József¹ - VÁJLOK László² - VEDŐ Attila³ - KAKÓCZ Krisztián⁴ - NÉMETH Gábor⁵ - BARTUS Gábor⁶ - PULICS János⁷

Magyarország 2007-ben csatlakozott teljes jogúan a schengeni térséghez. A csatlakozás, illetve a tagság feltétele is egyben, hogy a tagállam teljesítse a schengeni külső határokon végzett határellenőrzésre vonatkozó, a schengeni egyezményben és a határellenőrzési kódexben megfogalmazott szigorú feltételeket. A schengeni egyezményben és a kódexben megfogalmazott követelmények teljesítését a ciklikus jelleggel rendszeresen végrehajtott ellenőrző értékelési és monitoringmechanizmus biztosítja. Az időszakosan végzett ellenőrzési tevékenység határfokának növelése, valamint a határellenőrzési rendszer elvárt, folyamatosan magas színvonalú működtetésének támogatása érdekében - a határrendészeti szolgálati ág esetében úttörő jelleggel - minőségbiztosítási rendszer kialakítása folyik a 101102709 - HSQA azonosító számú, „Magyar, szlovák minőségbiztosítási mechanizmus kidolgozása a határigazgatás területén” elnevezésű projekt keretében. A minél hatékonyabb mechanizmus kidolgozása érdekében alapvető fontosságú a jelenlegi állapot minél részletesebb és mélyrehatóbb felmérése. Ennek során kiemelt jelentőséggel bír a kifejezetten belső indíttatásból fakadó önértékelési tevékenység, amely szakszerűen alkalmas arra, hogy a korábbi formalizált ellenőrzési formák mellett hatékonyan képes biztosítani a szervezet működésének, képességeinek reális megismerését.

Kulcsszavak: határellenőrzés, schengeni ellenőrzés, minőségbiztosítás, önértékelés

¹ PhD, r. ezredes, általános és fejlesztési dékánhelyettes, tanszékvezető, egyetemi docens, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Határrendészeti Tanszék, e-mail: Balla.Jozsef@uni-nke.hu

² R. alezredes, mesteroktató, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Határrendészeti Tanszék, e-mail: Vajlok.Laszlo@uni-nke.hu

³ PhD, r. alezredes, adjunktus, Belügyminisztérium, Európai Unió Fejlesztések Koordinációjért Felelős Helyettes Államtitkárság Belügyi Támogatások Főosztálya Programkoordinációs Osztály, határrendészeti szakmai referens, e-mail: Attila.vedo@bm.gov.hu

⁴ C. r. alezredes, tanársegéd, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Határrendészeti Tanszék; doktori hallgató, Rendészettudományi Doktori Iskola, e-mail: kakocz.krisztian@uni-nke.hu

⁵ R. alezredes, tanársegéd, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Határrendészeti Tanszék; doktori hallgató, Rendészettudományi Doktori Iskola, e-mail: Nemeth.G@uni-nke.hu

⁶ R. őrnagy, referens, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Határrendészeti Tanszék, doktori hallgató, Rendészettudományi Doktori Iskola, e-mail: Bartus.Gabor@uni-nke.hu

⁷ R. alezredes, mesteroktató, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Határrendészeti Tanszék, e-mail: pulics.janos@uni-nke.hu

Bevezetés

A társadalmi szervezetek hatékony működése legfőképp a feladatkörök pontos meghatározásától, kijelölésétől és elhatárolásától, a feladatok végrehajtásához szükséges hatásköri és felelősségi viszonyok, valamint a munkakapcsolatok kialakításától, illetve az előbbi tényezők és a rendelkezésre álló erők-eszközök hatékony összehangolásától függ. Mindezek biztosítása érdekében elengedhetetlen, hogy a szervezet tevékenységét – az elérni kívánt célhoz igazodó szempontrendszer alapján – folyamatosan értékeljük. A reális értékelés alapja az ellenőrzési tevékenység, amely során a rendszer működésének feltárása történik meg. Ennek célja az, hogy láthatóvá váljon, a szervezet milyen mértékben képes a létrehozása alapjául szolgáló cél elérésére, ennek során milyen mértékben teljesülnek a rá vonatkozó jogszabályi és egyéb szervezeti normák, a tevékenység összhangban van-e a meghatározott célokkal, valamint a szervezet tevékenysége mennyire hatékony, gazdaságos, illetve eredményes. Az ellenőrzési tevékenység hatékony és szakszerű végrehajtása, a valós hiányosságok feltárása és megszüntetése rendszerint jelentős humán erőforrás igénybevételét és anyagi ráfordítást igényel a szervezetek részéről. Korunk egyik legfőbb problémája mindinkább a szükséges számú, magasan képzett humán erőforrás biztosítása, így mindenképpen vizsgálni szükséges a szervezeti ellenőrzési feladatok hatékonysága javításának lehetőségeit, egyben új módszerek alkalmazását. Ilyen erőforrás-kímélő módszernek tekinthető az önértékelés széles körű alkalmazása.

Ellenőrzés, értékelés és az önértékelés kapcsolata

Annak érdekében, hogy az önértékelést el tudjuk helyezni a központi államigazgatási, hierarchikus felépítésű, kötött struktúrával rendelkező bürokratikus működésű rendészeti szerv esetében, az ellenőrzési tevékenységből kell kiindulnunk. Az ellenőrzési tevékenység megfogalmazását rendészeti vonatkozásban a *Rendészet-tudományi szaklexikon* tartalmazza.

„Ellenőrzés: Általános értelemben: tényfeltáró tevékenység a rendszer céljainak és feladatainak minél hatékonyabb megvalósítására. Rendészeti értelemben: (1) ténymegállapító, összehasonlító, értékelő javaslattevő megoldás, a vizsgált terület, ill. tevékenység helyzetének feltárására, működési gyakorlata hiteles megismerésére, mindezek jogszabályokhoz, egyéb normákhoz, belső rendelkezésekhez, a rendelkezésre álló erőforrásokhoz viszonyítására, valamint a rendszerrel megállapítások alapján a vezetői döntésekhez javaslatok készítése.”⁸

⁸ BODA 2019: 144.

Az ellenőrzés típusa szerint lehet külső vagy belső. A tanulmány témája szempontjából a belső ellenőrzés az irányadó, amely „a rendőrség szervezetén belül, az arra kötelezettek részéről törvényességi, szakszerűségi, célszerűségi és eredményességi szempontok szerint végrehajtott szakmai ellenőrzés”.⁹ A szervezet működésének feltárása során a korábbi, professzionális és formalizált ellenőrzési tevékenység mellett egyre nagyobb szerepe van a kifejezetten a szervezeten belülről kezdeményezett önértékelési tevékenységnek, amely szakszerűen alkalmazva nagymértékben segíti a szervezet működésének, képességeinek, igényeinek és elvárásainak reális megismerését.

Az önértékelést az egyén és a szervezetek tekintetében is vizsgálja a szakirodalom. A *Rendészettudományi szaklexikon* megfogalmazása alapján az önértékelés:

„a szervezet (intézmény) vagy az egyén (vezető, pedagógus) tevékenységeinek, kompetenciáinak és eredményeinek átfogó, szisztematikus, rendszeres, összehasonlító, önmaga által – és meghatározott szempontok szerint – elvégzett felülvizsgálata, értékítélete. Az egyén vagy a szervezet tudatos odafigyelése által saját magára, teljesítményére, hatékonyságára, viselkedésére, tulajdonságaira vonatkozó kritikai megítélés, minősítés, valamint pozitív és/vagy negatív kép kialakítása, amelyet a sikerek és/vagy a kudarcok, továbbá a másokkal történő és a saját belső normáival való összehasonlítás tényszerű eredményei determinálnak. Az önértékelést legfőképpen a környezet visszajelzései és a saját tapasztalatok alakítják, rámutatva arra, hogy milyen viszonyban állnak az ebben érintett személyek, ill. szervezetek önmagukkal. Megfelelő önértékelés esetén elégedettek, kiegyensúlyozottak, magabiztosak és sikeresek lehetnek. Az önértékelések az értékelésekkel együtt alkotnak komplett egységet, és hozzájárulnak a minőségirányítási rendszer szervezeti működtetéséhez, a teljesítményértékeléshez, az előre lépéshez, fejlődéshez. A folyamatos önfigyelésen és önellenőrzésen alapuló önértékelés lehetővé teszi az egészséges, személyiségre, ill. szervezetre jellemző önismeret, önbizalom és elkötelezettség kialakulását, megerősítését, az önrányítás képességének fejlődését.”¹⁰

E fogalom rámutat az egyén és a szervezet tevékenységére, amelynek kiemelkedő elemei a rendszeres felülvizsgálat és az értékítélet egy meghatározott szempontrendszer alapján. A tevékenység tudatosságon alapul, és a szervezet vagy az egyén teljesítményének és hatékonyságának megítélése, minősítése érdekében történik. A hatékonyságot a szervezet befektetett erőforrásainak és elért eredményeinek relációjában kell vizsgálni.

A vizsgált szervezet lehet akár gazdasági társaság, ahol az eredmény egy termék előállítására, de lehet egy rendészeti szerv is, ahol az eredménytermék nem más, mint

⁹ 6/2012. (III. 9.) ORFK utasítás az Ellenőrzési Szabályzatról, 8. b).

¹⁰ BODA 2019: 431.

a szerv jogszerű működése során a rendészeti szerv jogszabályokban meghatározott feladatainak követelményszintű végrehajtása. Ez megnyilvánulhat például az állampolgárok objektív és szubjektív biztonságérzetében, a közlekedési szabályok betartásának növekedésében, ezáltal a halálos kimenetelű közúti balesetek csökkentésében, vagy a határrendészet területén az államhatárok őrizetének garantálásában, illetve a határforgalom-ellenőrzés megszervezése tekintetében a határátléptetés gyors és biztonságos végrehajtásában. Amennyiben megfelelően működik az önértékelés, az az adott szervezet fejlődéséhez és sikeréhez vezethet.

Az *Önértékelési kihívások a felsőoktatásban* című tanulmányában Tóth Zsuzsanna Eszter és Ökrös Ferenc a következő meghatározást alkalmazta: „Az önértékelés egy szervezet tevékenységének átfogó, szisztematikus és rendszeres, összehasonlíthatókon alapuló felülvizsgálata, amely egyfajta belső motivációból fakad. Az önértékelési tevékenység eredményeképpen a szervezet azonosítja erősségeit és fejlesztendő területeit, és kijelöli azokat a fejlesztési tevékenységeket, amelyek megvalósulását a stratégiába illesztve folyamatosan nyomon követi.”¹¹ E fogalomban megjelenik az erősségek és a fejlesztendő területek meghatározása, amely végső soron az önértékelés céljaként is megfogalmazható. A rendészeti szervek esetében természetesen nem a belső motiváció az elsődleges oka az önértékelésnek, tekintettel arra, hogy az ellenőrzési tevékenység végrehajtása szabályozva van. Az önértékelés nincs norma szintjén szabályozva, ezért ahhoz szükséges a vezetők, illetve az annak végrehajtását megszervezők motivációja.

„Az élet minden területén a fejlesztési elgondolások öt, maximum tíz évre tervezhetők, hiszen olyan új technológiák jelennek meg vagy válnak a mindennapok részévé, amelyekre akár két éve sem gondoltunk.”¹² Ezért fontos a rendszeres felülvizsgálat.

További kérdésként merül fel, hogy mikor hajtunk végre önértékelést, és mikor ellenőrzést. Van-e különbség a belső ellenőrzések végrehajtása és az önértékelés között? Felmerülnek olyan kérdések, hogy mi az önértékelés célja, módja, folyamata. Az önértékelést mikor és hány alkalommal célszerű végrehajtani? Milyen következtetéseket tudunk levonni az önértékelésből, és egyáltalán mire tudjuk használni a jövőben az eredményét vagy másképp kifejezve, az önértékelés végtermékét, ami minden bizonnyal megállapít valamilyen értékelést. Az önértékelés többnyire azt mutatja meg, hogy az a tevékenység, amit végzünk, jó, megfelelő vagy sem. Az irány, amit az önértékelést megelőzően kitűztünk magunk elé, megfelelő-e, követhető-e, és eredményre, fejlődésre vezet-e. Természetesen arra a következtetésre is juthat az önértékelést végrehajtó, hogy változtatni szükséges valamit, valamilyen szinten vagy valamelyik munkafázisban, azok megszervezésében, megvalósításában. Végső esetben az is előfordulhat, hogy teljesen új alapokra kell helyezni az elgon-

¹¹ TÓTH-ÖKRÖS 2022: 2.

¹² BAKSA et al. 2024: 133.

dolásunkat annak érdekében, hogy az elérni kívánt célt a lehető leghatékonyabban tudjuk teljesíteni.

Ebben a tanulmányban alapvetően a rendőrség szervezetében működő határrendészeti szolgálati ágra vonatkozó önértékelést, annak folyamatát vizsgáljuk, ami a határrendészeti szakterület tekintetében a teljes szolgálati ág vagy annak részét képező országos, területi vagy helyi szerv tevékenységének, hatékonyságának, eredményességének értékelését jelenti. Az önértékelés azt vizsgálja, hogy a szakterület a számára különböző európai uniós, nemzetközi és hazai jogszabályokban, közjogi szervezetszabályozó eszközökben meghatározott feladatokat milyen szinten hajtja végre. Bemutatjuk általánosságban egy szervezet önértékelésének folyamatát, szükségességét és eredményeit, valamint párhuzamba állítjuk Magyarország határrendészeti önértékelésének jelenlegi formáját a schengeni értékelési folyamattal.

A határrendészet helye a rendőrségi szervezetben

A magyar rendőrséget több rendőri szerv alkotja,¹³ amelyek közül az általános rendőrségi feladatok végrehajtására létrehozott szerv szolgálati ágakra¹⁴ tagozódik. A szolgálati ágak közül az Alaptörvényben¹⁵ foglalt államhatár rendjének védelmét, valamint a Rendőrségről szóló törvényben megfogalmazott államhatár-őrizetéhez, határforgalom-ellenőrzéshez, határesemények kivizsgálásához, valamint az államhatár rendjét veszélyeztető konfliktushelyzetek és a migráció kezeléséhez kapcsolódó feladatokat a határrendészeti szolgálati ág keretében szervezi meg és hajtja végre a rendőrség.

A rendőrség szervezeti felépítéséből adódóan központi szerve (Országos Rendőrfőkapitányság, továbbiakban: ORFK), fővárosi, vármegyei rendőrfőkapitányságokra, rendőrkapitányságokra és határrendészeti kirendeltségekre tagozódik. A határrendészeti szolgálati ág részét képezik a központi szervnél a szakirányítási feladatokat ellátó Határrendészeti Főosztály a Rendészeti Főigazgatóság alárendeltségében, területi szerveknél a vármegyei rendőrfőkapitányságoknál működő szakirányítási és egyes esetekben végrehajtó feladatokat is ellátó Határrendészeti Szolgálatok (belső határokon közrendvédelmi és határrendészeti osztályok), valamint helyi szinten a végrehajtói feladatokat ellátó határrendészeti kirendeltségek.

¹³ 1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről 4. § (2).

¹⁴ 30/2011. (IX.22.) BM rendelet a rendőrség szolgálati szabályzatáról 3. § (1) bekezdés c).

¹⁵ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.), 46. cikk (1).

Az önértékelés

Célja, előnyei-hátrányai

Az önértékelés önmagában nem elegendő ahhoz, hogy teljes képet kapjunk az értékelt szervezetről; az adott szervezet ismeri a legaprólékosabban saját tevékenységét, munkafázisait, szolgálatszervezését, és ezzel összefüggésben látja eredményeit és hatékonyságát. Az önértékelés során arra törekszik az azt megtervező, megszervező, koordináló és megvalósító szervezet, hogy felmérje saját helyzetét, eredményeit, lehetőségeit önmagához és a hasonló tevékenységet végrehajtó szervezetekhez képest. Az elért eredmények érdekében végrehajtott erőfeszítéseket, valamint egy meghatározott időszakra vonatkozóan az eredmények összehasonlítását és következtetések levonását is tartalmaznia kell az önértékelésnek. Annak érdekében, hogy megfelelő képet kapjunk és meg tudjuk határozni a következő időszak feladatait, célkitűzéseit.

Az önértékelés végrehajtásának célja tehát a szervezet megfelelő működésének biztosítása a szervezetet létrehozó, annak feladatrendszerét és követelményeit meghatározó jogszabályok alapján, illetve gazdasági társaságok esetében az alapító okiratokban, szervezeti és működési szabályzatokban vagy az esetleges éves, rövid és hosszú távú tervekben meghatározott célkitűzések elérése érdekében. Az ellenőrzés – legyen az belső, az ellenőrzött szervezet szabályozói alapján megszervezett és megvalósított ellenőrzés, vagy külső, a szervezet felügyeletét ellátó más szerv vagy szervezeti egység, illetve megbízott más szerv által végrehajtott – és az önértékelés egymáshoz való viszonyát a rész-egész szempont szerint vizsgálva azt mondhatjuk, hogy az önértékelés ellenőrzések sorozatából áll. Míg az ellenőrzések egy-egy szakterületre, feladatok végrehajtására vonatkoznak, addig az értékelés, illetve önértékelés a szerv minden érintett szakterületének teljes működését veszi górcső alá az előzőekben meghatározott célkitűzések teljesítése érdekében.

Az önértékelés tagadhatatlan előnye, hogy optimális esetben azok a szakemberek végzik, akik teljes mértékben tisztában vannak az adott szervezet feladataival, erőforrásaival, ezek valós képességeivel, alkalmazhatóságukkal, valamint a szervezeti fő és ezekhez kapcsolódó egyéb feladatok érdekében végzett folyamatok menetével, azok valamennyi sajátosságával és egymáshoz való viszonyával. Mindezek professzionális, átfogó és mélyreható, ok-okozati összefüggéseket magában foglaló ismerete jelentős előnyt biztosíthat az ellenőrzés hatékonyságában egy, a szervezeten kívülről érkező ellenőrző személy tevékenységéhez képest.

Az önértékelés módszerének fő hátránya viszont pontosan a végrehajtók szubjektív értékítéletéből és a vizsgált szervezethez köthető viszonyukból eredhet. Saját szubjektumukból adódóan torzulhat az értékelés objektivitása, ami eredhet a kommunikáció hiányosságából, az egyén önértékeléséből, élettapasztalataiból fakadó szándékos manipulációból. Jelentős mértékben torzíthatja az értékelés valódiságát a parancsuralmi rendszerekre jellemző zárttság, a kritikai észrevételekre való túlzott érzékenység, valamint a vezetés részéről általánosan elfogadott narratívák fokozott jelenléte is.

Az önértékelés folyamata

Az önértékelés folyamatát alapvetően három fő szakaszra lehet osztani. Az első szakaszban felkészülünk az önértékelés végrehajtására. Az önértékelés felkészülési szakaszában meg kell határoznunk az önértékelés célját, vagyis azt, hogy miért az adott időszakban fogjuk azt végrehajtani, pontosan mit, milyen ütemezéssel tervezünk, és azt, kik fogják elvégezni. Szükséges egy belátható időintervallumot (határidők megadása) is meghatározni az önértékelésre, a megvalósításra és az elemzésre is, mert így egy rendszerben tudjuk kezelni a saját szervezetünk feltérképezését. A felkészülési időszakban állítjuk össze azt a szakértői csoportot, amelyik az önértékelést megvalósítja. A csoport minden tagját ellátják a rendelkezésre álló információval, és a szakértőket úgy választják meg, hogy a szervezet minden szakterületét megfelelő hozzáértéssel rendelkező személy tekintse át. Így egy adott rendészeti szervnél az önértékelés végrehajtása során, annak teljes tevékenységét, a humán erőforrás, képzés, infrastruktúra, külső-belső együttműködés és a szakmai vonal minden területét átfogják.

A második szakaszban a szervezetről, annak működéséről, a szervezet alkalmazottainak felkészültségéről, az együttműködő és külső partnerek véleményéről és a szervezet eredményességéről rendelkezésre álló információkat elemzik. Ez tulajdonképpen a legösszetettebb szakasz, amely az információk elemzésével, a különböző dokumentumok tanulmányozásával és helyszíni ellenőrzések, interjúk készítésének a sorozatos végrehajtásával valósul meg. Ebben a fázisban nagyon fontos a beszerzett információk folyamatos rögzítése és a szakértők közötti „tisztázása”. Különösen fontos ez a helyszíni ellenőrzések, látogatások során, amikor egy-egy munkatárssal több szakértő is készít interjút, illetve többen vizsgálnak át egy-egy szakterületet. Fontos, hogy az önértékelést végrehajtó csoport egy közös véleményen legyen, a végső javaslatok nem az önértékelésben részt vevő egyének véleményét, hanem az azt végrehajtó csapat közös álláspontját kell hogy tartalmazzák.

A harmadik szakaszban a beszerzett adatokat, kapott információkat elemzik, értékelik, és a levont következtetések alapján ajánlásokat fogalmaznak meg, illetve cselekvési tervet készítenek, amelyek egyértelmű célja a szervezet működésének hatékonyabbá tétele. A cselekvési terv készítésének célja, hogy az önellenőrzés során felfedett megállapításokra a szervezet valamilyen intézkedéseket tegyen. A cselekvési terv tartalmazza az önértékelés során megállapított tényeket, tehát, amit a szakértőkből álló csoport egységesen elfogadott. A szakértők javaslatát arra vonatkozóan, hogy az adott szervezet milyen intézkedéseket tegyen, és azt milyen határidővel hajtsa végre. A cselekvési terv tartalmazhat egyfajta prioritási sorrendet is az önértékelés során felfedett problémák alapján aszerint, hogy mely intézkedéseket sürgős végrehajtani, és melyek azok az intézkedések, amelyek végrehajtására tervet kell készíteni és például a jövőbeni költségvetés vagy a rendelkezésre álló erőforrások alapján kell megvalósítani.

A határrendészeti szolgálati ágnál megvalósított értékelési mechanizmusok

A schengeni értékelési mechanizmus

A határrendészeti szolgálati ág egyik legmeghatározóbb értékelési mechanizmusa a schengeni vívmányok alkalmazását ellenőrző értékelési és monitoringmechanizmus. Ennek az értékelési mechanizmusnak a célja annak biztosítása, hogy a tagállamok hatékonyan, eredményesen és szabályszerűen alkalmazzák a schengeni vívmányokat.¹⁶ Az értékelési mechanizmus megvalósításáról az Európai Unióban rendeletet alkottak, amely az előbb megfogalmazott célok mellett a végrehajtás felelőseit, módszereit, formáit, résztvevőit, jelentő rendszerét és lehetséges következményeit szabályozza. Schengeni vívmányoknak tekintjük azokat az uniós jogi aktusokat, amelyek az Európai Unió Szerződéséből és az Európai Unió Működéséről szóló Szerződésből adódóan a külső határok igazgatása, a belső határellenőrzés mellőzése, a vízumpolitika, a visszaküldés, a schengeni vívmányok alkalmazását támogató nagyméretű információs rendszerek, rendőrségi együttműködés, büntetőügyekben folytatott igazságügyi együttműködés, valamint az adatvédelem területére vonatkoznak. E felsorolás egyben a schengeni értékelési mechanizmus szakpolitikai területrendszere is.

A schengeni értékelési mechanizmusokat három generációra oszthatjuk az alapján, hogy hogyan fejlődött a végrehajtás megszervezése, az ellenőrzési formák, a végrehajtó személyek felkészítése, a jelentések rendszere és az értékelésekről készített jelentések következményei. Az első generációba soroljuk a 2013 előtti értékeléseket, amelyek végrehajtására egy állandó bizottság jött létre, ami értékelő programok keretében felhatalmazást biztosított szakértői csoportok számára, hogy helyszíni schengeni ellenőrzéseket valósítsanak meg. Ennek jogi alapja a Schengent értékelő és végrehajtását felügyelő Állandó Bizottság létrehozásáról szóló, 1998. szeptember 16-i határozat volt.¹⁷ Ezt követően az 1053/2013/EU rendelet szabályozta a schengeni értékeléseket, megteremtve azok fő formáit, rendszerét. „A schengeni értékelési és monitoring mechanizmus megreformálásának előkészítése uniós szinten már 2020 végén megkezdődött.”¹⁸ A harmadik generációs értékelési és ellenőrzési mechanizmust, a Tanács (EU) 2022/922 rendeletét (2022. június 9.) a schengeni vívmányok alkalmazását ellenőrző értékelési és monitoringmechanizmus létrehozásáról és működéséről, valamint az 1053/2013/EU rendelet hatályon kívül helyezéséről, normával fogadták el (Scheval-rendelet). Az új típusú, harmadik generációs schengeni típusú értékeléseket 2023. február 1-től az új rendelet alapján tervezik, szervezik és hajtják végre.

¹⁶ A Tanács (EU) 2022/922 Rendelete (2022. június 9.) a schengeni vívmányok alkalmazását ellenőrző értékelési és monitoringmechanizmus létrehozásáról és működéséről, valamint az 1053/2013/EU rendelet hatályon kívül helyezéséről.

¹⁷ A Végrehajtó Bizottság határozata (1998. szeptember 16.) a Schengent értékelő és végrehajtását felügyelő Állandó Bizottság létrehozásáról [SCH/Com-ex (98)26 def.].

¹⁸ BALLA et al. 2024: 31.

A témához szorosan kapcsolódik, hogy miben is más ez a harmadik generációs schengeni értékelési mechanizmus. Növeli a mechanizmus stratégiai jellegét és biztosítja az arányosabb és a különböző értékelési és monitoringeszközök stratégiai célú felhasználását. Elmozdul a széttagolt szakpolitikai területeken alapuló „megfelelőségi” értékelésektől, ezáltal átfogó értékeléseket ad a tagállamok általános teljesítményéről. Az új mechanizmus a schengeni vívmányok hatékony végrehajtására fókuszál, ez különösen fontos a helyszíni látogatások megvalósítása során. Az eljárások lerövidítése és egyszerűsítése a folyamat hatékonyabbá tétele érdekében történt. Az alapvető jogok schengeni keretben történő tiszteletben tartásának meg erősítése és értékelésének végrehajtása schengeni vívmányok között valósul meg. Optimalizálja a tagállami szakértők részvételét és az Unióval való együttműködést.

Az uniós szervek, hivatalok és ügynökségek, valamint szinergiák más értékelési és nyomon követési mechanizmusok célozottabb, stratégiai és személyre szabott értékelések alkalmazásával valósulnak meg. Kiemelendő, hogy: „Az új Scheval rendelet egy fontos új elemet hozott létre a megújult mechanizmusban, az úgynevezett tagállami szakértői állomány rendszerét. Rendelkezik ugyanis arról, hogy a Bizottságnak minden évben szakértői állományt kell létrehoznia, amelynek szakmai háttere kiterjed a többéves értékelési programban meghatározott szakpolitikai területekre.”¹⁹

A schengeni értékelési mechanizmus az említett generációkon keresztül történő fejlődésével párhuzamosan fejlődött és változott az Európai Unió egyik ügynökségének a szerepe, felelőssége és feladatvállalása is. Megfigyelői státuszból meghatározó szerepkör betöltőjévé és az értékelési mechanizmus szerves részévé vált az Európai Határ- és Partvédelmi Ügynökség (továbbiakban: Frontex).²⁰ Az Európai Unió a Frontexről alkotott rendelettel pontosította és hangsúlyozta az Európai Integrált Határigazgatás minőség-ellenőrzési elemeit.²¹ Ezek között szerepel a határ-ellenőrzésre vonatkozó minőség-ellenőrzési mechanizmus, amelynek részét képezi a schengeni értékelési mechanizmus, a sebezhetőségi értékelés és az esetleges nemzeti mechanizmusok. Igaz, hogy ez utóbbinál nem utal kifejezetten ellenőrzési vagy értékelési mechanizmusra, de egyértelműen kijelenthető, hogy a jövőben a nemzeti ellenőrzési és értékelési mechanizmusok kialakításának és megvalósításának jelentős szerepe lesz az Európai Integrált Határigazgatásban.

A nemzeti értékelési mechanizmusok

A schengeni értékelések kezdetén is részét képezte a tagállamok látogatása során a saját értékelési, ellenőrzési mechanizmusokkal, azok eredményeivel való ismerkedés. Azonban a tagállamok részéről az volt tapasztalható, hogy fenntartottak ugyan egy-

¹⁹ ZSÁKAI 2023: 1499.

²⁰ A Frontexet, az Európai Határ- és Partvédelmi Ügynökséget az Európai Határ- és Parti Őrségről szóló 2016. szeptember 14-i (EU) 2016/1624 rendelet hozta létre. A Frontex székhelye Varsóban (Lengyelország) található.

²¹ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/1896 rendelete.

fajta ellenőrzési rendszert, ez azonban szinte kizárólag csak az egyes szakterületekre irányuló cél-²² és témaellenőrzésnek volt tekinthető. Átfogó önértékelés és annak folyamatos fenntartása nem jelent meg a tagállamok részéről, csak 2019 után. Magyarország is kizárólag a schengeni értékeléseket megelőzően hajtott végre tervezetten önértékelést, amelynek egyértelmű célja az volt, hogy a ténylegesen tervezett vizsgatérő schengeni értékelésre felmérje a felkészültség szintjét, és a lehetőségekhez mérten a feltárt hiányosságokat javítsa, pótolja.

Az új rendszerben (2023. február 1-jét követően) végrehajtott schengeni vizsgatérő ellenőrzések alkalmával már több tagállamban az országos prezentációban és beszámolóban külön fejezetet szántak a nemzeti ellenőrzési mechanizmus bemutatásának. Így jártak el például Lettorszáiban, Litvániában és Észtországban is. Ezek a national quality control mechanism (nemzeti minőség ellenőrzési mechanizmus) címszó alatt valójában egy önértékelési rendszert jelentenek, jelentettek.

A nemzeti minőség-ellenőrzési mechanizmusokban a tagállamok között több eltérés, sajátosság tapasztalható. Azonban összeségében megállapítható, hogy ezeknek a nemzeti ellenőrzési mechanizmusoknak a célja nem más, mint a saját szervezet működésének felmérése, az erősségek és gyengeségek megállapítása, tulajdonképpen önértékelés végrehajtása a tényleges schengeni értékelést megelőzően. Litvániában országos szinten szerveznek egy önértékelést, amelynek során konzultálnak az érintett határőr szervezeti egységekkel. Az értékelésről jelentéseket készítenek, amelyek tartalmazzák a feltárt problémákat. A feltárt hiányosságok javítására saját akciótervet hoznak létre, amelyben meghatározzák a saját szervezeti egységeik részére az ajánlásait és határidőt szabnak, illetve szükség esetén javaslatot tesznek magasabb felügyeleti, irányítási szervek (minisztérium) felé a módosítások, fejlesztések végrehajtására. Majd az elvégzett feladatokat visszaellenőrzik.²³ Ez a rendszer tulajdonképpen a schengeni értékelési mechanizmus leképezése nemzeti rendszerré. Schengeni szinten ugyanez történik, az értékelést követő 2 hónapon belül a tagállam akciótervet készít, és további 6 hónapja van az akciótervben megfogalmazott ajánlásokkal kapcsolatos jelentés megtételére.

Észtországban a minőség-ellenőrzési mechanizmus részének tekintik a schengeni értékelésekben való részvételt és a tapasztalatok megosztását, valamint a Frontexszel a sebezhetőségi értékelésben való részvételt. Egy jelentésteljesítési rendszert dolgoztak ki a nemzeti minőség-ellenőrzési mechanizmus keretén belül. Ehhez egy belső ellenőrzési rendszert alkalmaznak, amely tervezett és előre be nem jelentett vizsgálatokat jelent a végrehajtó szervezetek szintjén, ami mindennapos menedzsmentben és felügyeletben jelenik meg. Az ellenőrzési tevékenységük egy kockázatelemző és értékelési rendszeren alapszik. Külső ellenőrzéseket az ész

²² Az Ellenőrzési Szabályzatról szóló 6/2012. (III. 9.) ORFK utasítás 8. c) pontja alapján a „céllenőrzés: valamely konkrét eset vagy tárgykor meghatározott szempontok szerinti vizsgálata, illetve egy-egy szolgálati feladat végrehajtásának ellenőrzése egy adott szerv, szervezeti egység, szervezett munkacsoport vagy személy vonatkozásában”.

²³ State Border Guard Service Under the Ministry of the Interior of the Republic of Lithuania 2023-06-05. Vilnius 53. dia és a Schengen-értékelésen hozzáfűzött magyarázat.

Határőr Igazgatóság tekintetében a Belügyminisztérium és a Nemzeti Ellenőrzési Iroda hajt végre. Ezek a külső ellenőrzések az eljárások jogszerűségére, hatékonyságára, valamint a költségvetés felhasználásának jogszerűségére irányulnak. Folyamatosan biztosítják az informatikai rendszerek által kezelt adatok biztonsági ellenőrzését. Fő elven a minőség-ellenőrzésben a tervezés, tevékenység, ellenőrzés és cselekvés fázisait különböztetik meg, mint egy cirkuláló folyamatot.

Magyarország schengeni értékelései

Magyarországon schengeni típusú értékelést először 2006-ban hajtottak végre.²⁴ A szárazföldi határokat értékelő bizottság helyszíni ellenőrzéseket végzett, továbbá az ellenőrzést megelőzően a részére továbbított kérdőívre adott válaszokból tájékoztatást kapott Magyarország határrendészeti helyzetéről.²⁵ Ez az ellenőrzés az úgynevezett első alkalommal végrehajtott ellenőrzésnek minősült, amit ugyan megelőzött 1998-tól kezdődően több jelentés, amelyek megfogalmaztak ajánlásokat, de ezek még nem sorolhatók a schengeni típusú ellenőrzések körébe. Ez azt jelenti, hogy az ellenőrzési bizottság a tagjelölt államok felkészültségét értékeli, és javaslatot, ajánlásokat tehet olyan intézkedések megtételére, amelyek garantálják a schengeni normák követelményszintű megvalósítását.

Magyarország teljes jogú schengeni csatlakozása 2007. december 21-én történt meg a szárazföldi határokat illetően, míg a légi határokon 2008. március 28-án. Ezen értékelési mechanizmus még az első generációhoz, azaz a bizottsági határozat alapján végrehajtott helyszíni ellenőrzésekhez kapcsolódott, ahol még gyakorlat volt, hogy a felfedett problémák, hiányosságok kijavításának „ellenőrzése” érdekében visszatérő értékelést hajtottak végre. Magyarország tekintetében ezt nem tartották indokoltnak, a tisztázó kérdésekre adott válaszokat elfogadták, így a következő értékeléseket 2012-ben és 2013-ban végezték el.

Egy előre be nem jelentett schengeni értékelést a 2013. évi rendelet alapján 2017-ben hajtott végre a bizottság kijelölt szakértői csoportja, majd 2019-ben szervezték meg és hajtották végre az 5 évenkénti időszakos értékelést minden szakterületen. 2024-ben ismét egy 5 éves periódust követően időszakos értékelést fognak végrehajtani, ám az új schengeni értékelésről szóló EU-rendelet alapján ezt az időszakot innentől kezdve már 7 évre kitöltik.

²⁴ ÉBERHARDT 2018: 52.

²⁵ ÉBERHARDT 2018: 53.

Magyarország nemzeti értékelési mechanizmusa (a határrendészeti szolgálati ág önértékelése)

Magyarország tekintetében is hasonló elvek alapján indult el az önértékelési, önelenőrzési folyamat. A belső és a vezetők által végrehajtott ellenőrzéseket követték a külső, magasabb szintű ellenőrzések. Ezek az ellenőrzések minden esetben jelentés készítésével zárultak, majd kezdetben csak hiányosságokat, később ajánlásokat is megfogalmaztak.

Leginkább a 2019-es visszatérő schengeni értékelésre való felkészülés során lehetett tapasztalni az önértékelési mechanizmus megvalósítását, amit azóta is fenntart a rendőrség, azonban önértékelést még mindig csak arra az időszakra koncentrálni hajt végre, amikor a schengeni értékelésre történő közvetlen felkészülés van. Az országos rendőrfőkapitány jóváhagyásával feladatterv készült, amely határidőkre lebontva tartalmazta az országos, területi szintek feladatait. A területi szintek vezetői a rájuk és az alárendeltségükben működő helyi szervek feladataira vonatkozóan további feladatterveket készítettek. Ezek ellenőrzési, képzési, technikai fejlesztési feladatok voltak, amelyekről meghatározott időszakonként jelentést kellett továbbítani, illetve kell a mai napig is a szakirányító, felettes rendőri szervek felé. A 2018-ban létrehozott feladatterv második pontjában megjelenik a nemzeti szintű minőség-ellenőrzési mechanizmus létrehozása, nevesítve a „nemzeti scheval”. Ez utóbbit próba- vagy elő-scheval néven ismeri a határrendészeti szakma.

A feladatterv kiemeli, hogy az előző időszakokban végrehajtott schengeni értékelések ajánlásaira tett intézkedéseket figyelemmel kell kísérni, és a szinten tartás érdekében rendszeres ellenőrzéseket kell végrehajtani. Az ellenőrzések végrehajtására az Országos Rendőrfőkapitányság Rendészeti Főigazgatóság alárendeltségében működő Határrendészeti Főosztályt és az Ellenőrzési Főosztályt jelölték ki. A feladatterv meghatározta, hogy e két szerv munkatársai folyamatosan ellenőrzéseket hajtsanak végre, és negyedévente készítsenek jelentéseket. A nemzeti scheval megvalósításának folyamatában a feladatterv elkészítésének időszakát és az abban lévő feladatokat tekinthetjük a felkészülési szakasznak az önértékelés végrehajtásához.

A Határrendészeti Főosztály irányításával létrehoztak szakértőkből álló csoportokat, akik a schengeni értékelési mechanizmus mintájára egy-egy szakterületet megfelelő szinten képviseltek. Ahhoz, hogy ezeket az értékeléseket azonos szinten és egységes elvárás mentén végre tudják hajtani, ellenőrzési szempontrendszer állították össze. Az ellenőrzési szempontrendszer alkalmazása megjelenik a schengeni típusú nemzetközi értékelésekben is. Célja, hogy a szakértők részére támpontot adjon az értékelés végrehajtásához, egységes követelményeket határozzon meg. Kiemelendő, hogy nagy segítséget nyújt egy jól kidolgozott szempontrendszer a teljes körű értékelés megvalósításához, hiszen átfogó és kellően részletes jellege miatt minden területre kiterjed, így az értékelést szervező meggyőződhet arról, hogy minden szükséges területet értékelnek.

A nemzeti schengeni értékelő szakértői csoportok egy előre elkészített terv alapján azokat a területi és helyi szerveket értékelték, amelyek érintettek voltak a korábbi schengeni értékeléseknél, és várhatóan érintettek lehetnek a következő visszatérő értékelések alkalmával is. Míg 2018–2019-ben olyan szakértőket választottak a nemzeti értékelő csoportokba, akik a schengeni értékelési mechanizmusokban is részt vettek, addig 2023-ban a szakterületek vezetői hajtották végre ezeket a feladatokat. A nemzeti schengeni értékelő csoport felépítése és működése a schengeni értékelési mechanizmushoz hasonlóan történt. A csoportok eligazítását és a kijelölt szakértők felkészítését követően a területi és a helyi szervek helyszíni értékelését hajtották végre.

Nemzeti értékelés (önértékelés) és a schengeni értékelés szakterületei, szempontrendszerei

Hasonlóan tehát a schengeni értékelésekhez, az értékelést végrehajtó személyek vagy csoportok különböző témaköröket fogtak át. A schengeni értékeléseknél, amennyiben egy teljes visszatérő értékelést tekintünk át, a következő felépítése lehet az értékelő csoportnak.²⁶ A következőkben írt csoportosítástól eltérő alcsoportok összeállítása is előfordulhat természetesen, a rendelkezésre álló szakértők száma, szakiránya és a tervezett értékelési terület alapján.

Az első alcsoport a horizontális területek, amely az Európai Integrált Határigazgatás legfőbb elemeit, a belső határigazgatásban részt vevő szervek közötti együttműködést, nemzetközi együttműködést, a Frontexszel történő együttműködést és a határon átnyúló bűnözés elleni küzdelem értékelését foglalja magában. Ez stratégiai szintű terület, amelynek az értékelése leginkább központi és területi szinten történik. Ehhez a területhez sorolják a stratégiai tervek meglétét, úgymint Nemzeti Integrált Határigazgatási Stratégia,²⁷ végrehajtási vagy cselekvési tervek – Magyarországon a Nemzeti Integrált Stratégia 2. számú melléklete tartalmazza a cselekvési tervet –, intézkedési tervek, együttműködési megállapodások a határigazgatásban részt vevő szervekkel és egyéb kiemelten fontos dokumentumokat, amelyek az integrált határigazgatás megfelelő működését alátámasztják. E területet a tapasztalt, stratégiák kidolgozásában, elemzésében és gyakorlati megvalósításának értékelésében jártas szakértők értékelik. Ki kell emelni, hogy az integrált határigazgatás működtetésének értékelését egy rendszeres, minden érintett részvételével megtartott értekezletekről, információcserékről és esetleges gyakorlatokról készített jegyzőkönyvek, jelentések alapján lehet megfelelően végrehajtani.

²⁶ A csoportok felosztása az aktív schengeni értékelésben részt vevő szakértők és bizottsági szakértők információi és szervezési munkája alapján történik.

²⁷ Magyarország Nemzeti Integrált Határigazgatási Stratégiája 2022–2028 [1891/2021. (XII. 13.) Korm. határozat Magyarország Nemzeti Integrált Határigazgatási Stratégiájáról].

A második alcsoportba a Nemzeti Koordinációs Központ működése, a nemzeti helyzetkép és az EUROSUR²⁸ működtetése tartozik. E terület is még a központi szinthez tartozik, de már az operatív oldal. A Nemzeti Koordinációs Központban az adatok feldolgozása, továbbítása, információk megosztása történik, és a mindennapi események valós időben történő figyelése. Egy állandó, minden nap, a nap 24 órájában működő valós központ fenntartása és működtetése. Ennek megvalósítása az EUROSUR-on keresztül történik. Az EUROSUR mechanizmusáról az EUR-Lex, az Európai Unió hivatalos jogszabályokat közlő online oldala az összefoglalójában a következőképp fogalmaz: „Olyan mechanizmust hoz létre (a jogszabály), amely gyors információcserét és együttműködést tesz lehetővé a határőrizeti ügynökségek számára. A nemzeti koordinációs központokon keresztül valamennyi uniós ország határőrizetért felelős »nemzeti hatóságának« (pl. határőröknek, rendőrségnek, parti őrségnek, tengerészetnek stb.) össze kell hangolnia tevékenységeit a többi uniós országnak, valamint az EU határügynökségének, a Frontex-nek az ilyen tevékenységeivel.”²⁹ A nemzeti helyzetkép része a Nemzeti Integrált Stratégiának, ám annak pontosítása, naprakésszé tétele egy folyamatos feladat. Természetesen az adatok szolgáltatását helyi és területi szintekről továbbítják, azok értékelése és validálása történik meg a területi és központi szerveknél, mielőtt a rendszerbe feltöltik.

A harmadik alcsoport értékelési témaköreibe tartozik az elemző-értékelő munka (képességfejlesztés), a sebezhetőségi értékelés – helyzetértékelés, és a határon átnyúló bűnözés elleni küzdelem. Ez már területi és helyi szinten végrehajtott értékeléseket jelent az operatív oldalon. Ki kell emelni, hogy a sebezhetőségi értékelés külön is részét képezi a tagállamok értékelési mechanizmusának, amelyet alapvetően a Frontex menedzsel és értékeli folyamatosan a rá vonatkozó feladat-meghatározások alapján. Ezért van jelentősége annak, hogy az új schengeni ellenőrzési mechanizmusban a Frontex mint ügynökség már nem megfigyelő, hanem az értékelésben részt vevő aktív szereplő is.

A negyedik alcsoport szakértői ellenőrzik a nemzeti humán erőforrás-gazdálkodást, a képzési rendszert, a professzionalizmus megvalósulását és az állomány létszámának megfelelését. Ez a terület átfogja a központi, területi és helyi szinteket egyaránt. A humán erőforrás tekintetében a rendszeresített és meglévő állomány közötti különbséget, a rendelkezésre álló adatok alapján számított szükséglet és meglévő állomány közötti különbséget, valamint előre várható és előre nem várható helyzetek bekövetkezése (például határforgalom-ellenőrzésben nyári csúcsgorgalom idején vagy tömeges méretű illegális migráció megjelenésekor) esetén a további bevonható, úgynevezett megerősítő vagy kiegészítő állomány létszámát. A képzérendszer értékelése a határrendésszé válástól a továbbképzéseken át a különböző speciális szakképzések értékeléséig terjed (például hány okmányszakértővel rendelkezik egy-egy szervezeti elem). Itt külön értékelik a korábban említett megerősítő

²⁸ Az Európai Parlament és a Tanács 2013. október 22-i 1052/2013/EU rendelete az európai határőrizeti rendszer (EUROSUR) létrehozásáról.

²⁹ *Az európai határőrizeti rendszer (EUROSUR) [é. n.]*.

erők felkészítését. Magyarországon például a határforgalom-ellenőrzésben a Készenléti Rendőrség tagjai, más megyéktől átrendelt megerősítők, úgynevezett ideiglenes útlevélkezelői csoportok és határvadászok is hajtanak végre útlevélkezelési feladatokat. Az ő képzettségük, felkészítésük és gyakorlati tudásuk szinten tartása és annak megfelelősége rendkívül fontos lesz mind a nemzeti értékeléseknél, mind pedig a schengeni értékeléseknél.

Az ötödik alcsoportban a tényleges operatív tevékenységi szinten a határforgalom értékelése történik. Idetartozik a határforgalom-ellenőrzés (szárazföldi, tengeri és légi határok) és eljárások a határforgalom-ellenőrzésben, a szállító vállalatok felelőssége, az előzetes utasinformációs rendszer (*Advance Passenger Information, API*)³⁰ működtetése, az infrastruktúra, a technikai eszközök megléte, alkalmazása, a vízumok megléte, tárolása, a vízumkiadás szabályainak ismerete és a vízumkiadás gyakorlata. Az e csoportba tartozó szakértők tulajdonképpen a határforgalom-ellenőrzés teljes spektrumát átfogják az értékelés során.

A hatodik alcsoportba – amely szintén operatív tevékenységi szint – tartozik a határőrizet, az eljárások a határőrizetben, a technikai rendszerek és eszközök a határőrizetben, a helyzetértékelés, helyzetfelismerés és reagálóképesség. Ez a terület szintén speciális felkészültséget igényel a szakértők részéről is. Az előző alcsoportban részletezett átfedések itt is jelen vannak, hiszen a határőrizetben szolgálatot teljesítő rendőrök, határőrök felkészültségét, helyzettudatosságát és képzettségét itt is értékelik.

A hetedik alcsoportban a külföldiek rendészetével kapcsolatos mechanizmusok működtetését, a személyazonosítás végrehajtását, az eljárás alá vont személyek regisztrálását, a jogszabályok által kötelezően előírt ujjnyomatvétel helyzetét, a szűrés-azonosítás-átvilágítás (screening), a meghallgatások és az alapvető jogok helyzetét értékelik. Ez az utolsó alcsoport az eljárások, a külföldiekkel való bánásmód értékelésére irányul, valamint hangsúlyt fektet a külföldiek azonosítására, regisztrálására és a tőlük nyert információk kezelésére is.

Természetesen sok összefüggés van a különböző alcsoportok között, hiszen a képzést, az állomány ismeretét, a rendelkezésre álló profilokat, háttéranyagokat és az együttműködés tényleges megvalósulását mindegyik alcsoport értékeli, ellenőrzi a helyszíni látogatásai során.

Összefoglalás

Az előzőekben részletezett témák, alcsoportokba sorolt értékelési szempontrendszerek önértékelése jelentősen hozzájárul a schengeni értékelésre történő felkészüléshez és az elért megfelelőségi szint fenntartásához. Ez utóbbihoz szükséges az ön-

³⁰ A Tanács 2004/82/EK Irányelve (2004. április 29.) a fuvarozóknak az utasokkal kapcsolatos adatok közlésére vonatkozó kötelezettségéről.

értékelés folyamatos fenntartása és meghatározott időnként történő megismétlése. Az értékeléseket követően összefoglaló jelentéseket készítettek, amelyeket minden értékelt szerv részére megküldtek és az azokban foglalt javaslatokat feldolgozták, intézkedtek a végrehajtásukra, javításukra. Kiemelendő, hogy az értékelt szervezet gyengeségeit és erősségeit is felméri az önértékelések során, hiszen egy átfogó képhez mindezekre szükség van. A javaslatok a gyengeségeken történő változtatások lehetőségét és szükségességét tartalmazzák.

Ezt a fajta nemzeti értékelési mechanizmust, amennyiben a tervezési, szervezési és megvalósítási folyamatát összevetjük az önértékelés végrehajtásának folyamatával, egyértelműen tekinthetjük a határrendészeti szolgálati ág önértékelésének. A célja pedig a schengeni értékelési mechanizmusra való felkészülés biztosítása és az elért eredmények szinten tartása.

Felhasznált irodalom

- Az európai határőrizeti rendszer (EUROSUR) [é. n.]. Online: <https://eur-lex.europa.eu/HU/legal-content/summary/european-border-surveillance-system-eurosur.html>
- BAKSA László et al. (2024): Határrendészeti felderítési képességek fejlesztési lehetőségei Magyarország schengeni külső határain. In SZABÓ Csaba (szerk.): *Kihívások kapujában I.* Budapest: Belügyminisztérium, 128–188.
- BALLA József (2018): Schengeni értékelési mechanizmus. *Hadtudományi Szemle*, 11(1), 287–306.
- BALLA József – VÁJLOK László – KUI László (2018): A schengeni értékelési mechanizmus elmélete és gyakorlata. *Határrendészeti Tanulmányok*, (3), 26–47.
- BALLA József et al. (2024): Határrendészeti Innovációs Program a határrendészeti kutató, fejlesztő és eszközminősítő egység létrehozására. In SZABÓ Csaba (szerk.): *Kihívások kapujában II.* Budapest: Belügyminisztérium, 26–93.
- BODA József főszerk. (2019): *Rendészettudományi szaklexikon*. Budapest: Dialóg Campus.
- BORSA Csaba (2020): Egy schengeni értékelés margójára. *Belügyi Szemle*, 68(9), 35–46. Online: <https://doi.org/10.38146/BSZ.2020.9.2>
- ÉBERHARDT Gábor (2018): A schengeni értékelési rendszer elmélete és gyakorlata: A Szegedi Határrendészeti Kirendeltség szerepe a szárazföldi határok viszonylatában történt bizottsági értékelésben. *Határrendészeti Tanulmányok*, 15(2), 46–63.
- TARI Tamás (2013): *A magyar rendőrség tevékenysége a schengeni térséghez történő csatlakozás terén 2004–2010 között*. PhD-disszertáció. Nemzeti Közszolgálati Egyetem Hadtudományi Doktori Iskola. Online: <https://doi.org/10.17625/NKE.2013.013>
- TÓTH Zsuzsanna Eszter – ÖKRÖS Ferenc (2022): Önértékelési kihívások a felsőoktatásban. *Gradus*, 9(2), 1–7. Online: <https://doi.org/10.47833/2022.2.ECO.011>
- TURCSÁNYI Károly (2014): *Minőségelmélet és -módszertan*. Budapest: NKE.
- ZSÁKAI Lénárt (2023): A schengeni értékelési mechanizmus nemzetközi és hazai koordinációja. *Belügyi Szemle*, 71(8), 1493–1501. Online: <https://doi.org/10.38146/BSZ.2023.8.8>

Jogi források

1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről

30/2011. (IX. 22.) BM rendelet a rendőrség szolgálati szabályzatáról

1891/2021. (XII. 13.) Korm. határozat Magyarország Nemzeti Integrált Határigazgatási Stratégiájáról

6/2012. (III. 9.) ORFK utasítás az Ellenőrzési Szabályzatról

A Tanács 1053/2013/EU rendelete (2013. október 7.) a schengeni vívmányok alkalmazását ellenőrző értékelési és monitoringmechanizmus létrehozásáról és a végrehajtó bizottságnak a Schengent Értékelő és Végrehajtását Felügyelő Állandó Bizottság létrehozásáról szóló 1998. szeptember 16-i határozatának hatályon kívül helyezéséről

A Tanács (EU) 2022/922 Rendelete (2022. június 9.) a schengeni vívmányok alkalmazását ellenőrző értékelési és monitoringmechanizmus létrehozásáról és működéséről, valamint az 1053/2013/EU rendelet hatályon kívül helyezéséről

A Végrehajtó Bizottság határozata (1998. szeptember 16.) a Schengent értékelő és végrehajtását felügyelő Állandó Bizottság létrehozásáról (SCH/Com-ex (98)26 def.)

Az Európai Parlament és a Tanács 2013. október 22-i 1052/2013/EU rendelete az európai határőrizeti rendszer (EUROSUR) létrehozásáról

Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/1896 rendelete az Európai Határ- és Parti Őrségről, valamint az 1052/2013/EU és az (EU) 2016/1624 rendelet hatályon kívül helyezéséről

Magyarország Alaptörvénye

Magyarország Nemzeti Integrált Határigazgatási Stratégiája 2022–2028

ABSTRACT

Self-Assessment in the Border Police Service

József BALLA - László VÁJLOK - Attila VEDŐ - Krisztián KAKÓCZ - Gábor NÉMETH - Gábor BARTUS - János PULICS

Hungary joined the Schengen area in 2007. A prerequisite for accession or membership is the fulfilment of strict conditions for border control at the Schengen external borders, as defined in the Schengen Borders Code. The effective and correct application of the Schengen acquis is ensured by a regular and cyclical evaluation and monitoring mechanism. In order to increase the effectiveness of the periodic evaluation activities and to support the expected continuous high quality of the border control system, a quality assurance system is being developed Hungarian-Slovakian experts. This activity aiming to develop quality assurance mechanism in the field of border management, under the project 101102709-HSQA. A more detailed and in-depth assessment of the current situation is essential in order to develop a more effective mechanism. In this context, the self-assessment activity, which is specifically internally motivated, is of particular importance, as it can, if professionally applied, provide a realistic insight into the organisation's functioning and capabilities, in addition to the previous formalised forms of control.

Keywords: border control, Schengen acquis, quality assurance, self-assessment